

Το ανεξάρτητο Ελληνικό Κράτος αναπτύσσει την πνευματική του παραγωγή

/ [Πεμπτουσία](#)

Ποια ήταν η πνευματική παραγωγή στα χρόνια που άρχισε να δραστηριοποιείται ο Γεώργιος Βιζυηνός; Η μελέτη του φιλόλογου κ. Ηρακλή Ψάλτη σχετικά με τα θέματα της αμαρτίας και της λύτρωσης στο έργο του, από την άποψη της Ορθόδοξης Θεολογίας, ολοκληρώνει στο σημερινό απόσπασμα την απάντηση σε αυτό το ερώτημα (προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/1KgIjpT>).

Ο αστικός μετασχηματισμός της κοινωνίας -που συμβαίνει εκείνη την περίοδο στην ελληνική κοινωνία- μεταξύ άλλων σημαίνει και μια στενότερη επαφή του συγγραφέα με το κοινό, χάρη στην ανάπτυξη των μαζικών μέσων επικοινωνίας. Έτσι, ένας νέος τύπος λογοτέχνη διαμορφώνεται μέσα στα γραφεία των αθηναϊκών εφημερίδων. Επαγγελματικά δεμένος με το λειτούργημά του, βρίσκεται πιο κοντά στο γούστο του μεγάλου κοινού, στις απαιτήσεις της επικαιρότητας,

στις πολιτικές, γλωσσικές και άλλες επιλογές της στιγμής. Ο λαογραφισμός ανταποκρίνεται άμεσα στις εμπειρίες και στα ενδιαφέροντα του μέσου αναγνώστη εκείνης της εποχής [229].

Η θεματική πρωτοτυπία της γενιάς του 1880 φανερώνεται όχι τόσο στην πυκνότητα των λαογραφικών μοτίβων, όσο στην παρουσία του σπιτιού και της οικογενειακής ζωής. Τίποτα πιο φυσικό: σε μια στιγμή αστικής αναδιάρθρωσης της κοινωνίας είναι επόμενο η λογοτεχνία να αντανakλά ό,τι αποτελεί κιόλας ουσιαστικό εμπειρικό δεδομένο ή ιδεολογική σκόπευση. Το σπίτι ανοίγει διάπλατες τις πόρτες του στη χαμηλόφωνη οικειότητα και στη θαλπωρή, ενώ παράλληλα συνδέεται και με την παρουσία του παιδιού [230]. Και δεν πρόκειται μόνο για το παιδί-θέμα, αλλά και για το παιδί-αναγνώστη, αντικείμενο αγωγής και παιδείας, προς το οποίο στρέφονται με ιδιαίτερη φροντίδα αρκετοί ποιητές και πεζογράφοι, όπως ο Αλέξανδρος Πάλλης (1851-1935), ο Ιωάννης Πολέμης (1862-1924), ο Γεώργιος Δροσίνης (1859-1951), ο Ζαχαρίας Παπαντωνίου (1877-1940), η Πηνελόπη Δέλτα (1874-1941) και ο Γεώργιος Βιζυηνός [231].

Στην Ευρώπη στις τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα κάνει δειλά την εμφάνισή της μια νέα επιστήμη αποκοπτόμενη από τη Φιλοσοφία, η Ψυχολογία, και ο Γερμανός ψυχολόγος Βουντ (Wilhelm Maximilian Wundt, 1832-1920) είναι αυτός που ιδρύει το 1879 το πρώτο ψυχολογικό εργαστήριο στη Λειψία και θεωρείται ιδρυτής της Πειραματικής Ψυχολογίας [232]. Οι μελέτες του επηρεάζουν την εσωτερική προσέγγιση» του ανθρώπου και ο Βιζυηνός γίνεται μαθητής του.

Παράλληλα και η φιλολογική επιστήμη στην Ελλάδα εξελίσσεται, αφήνοντας την ενασχόληση με τους αρχαίους, αναζητά τις ρίζες του έθνους στο μεσαιωνικό παρελθόν και στη λαϊκή παράδοση. Ο Κωνσταντίνος Σάθας (1842-1914) και ο Σπυρίδων Λάμπρος (1851-1919) μελετούν συστηματικά χειρόγραφα μεσαιωνικά και ο Γεώργιος Χατζιδάκις (1848-1941) θεμελιώνει την νεοελληνική γλωσσολογική επιστήμη και απελευθερώνει το πεδίο από παλιές προκαταλήψεις. Ο Νικόλαος Πολίτης ιδρύει τις λαογραφικές σπουδές για τη συστηματική μελέτη της λαϊκής παράδοσης και δημιουργίας. Οι λογοτέχνες της γενιάς του ανακαλύπτουν τον έξοχο κόσμο των λαϊκών παραδόσεων, στον οποίο βρίσκουν όχι μόνο την πηγή για την έμπνευσή τους, αλλά και τη βαθύτερη συνείδηση του εαυτού τους [233].

Τέλος, και οι κατακτήσεις της βιολογίας διαμορφώνουν νέες ισορροπίες στην πνευματική ζωή της εποχής. Κυκλοφορεί ήδη από το 1859 το έργο του Κάρολου Δαρβίνου (Charles Robert Darwin 1809-1882) Η Καταγωγή των ειδών, ένα έργο το οποίο προκάλεσε έντονο ενδιαφέρον και αμφίσημες κρίσεις. Κριτικοί της λογοτεχνίας «διάβασαν», «ανακάλυψαν», λόγω του μεγάλου ενδιαφέροντος

εκείνης της εποχής -τελευταίες δεκαετίες 19ου αιώνα- για τον Δαρβινισμό, λογοτεχνικά κείμενα της εποχής με δαρβινικό διακείμενο. Στο Ζητιάνο του Ανδρέα Καρκαβίτσα, για παράδειγμα, που δημοσιεύτηκε το 1897, οι ικανότεροι ζητιάνοι αναπτύσσουν στην πάλη για επικράτησή τους τις ευφυέστερες στρατηγικές εξαπάτησης, οι οποίες βρίσκονται -μάλιστα- σε αρμονία με τους «δαρβινικούς» νόμους της φύσης [234]. Η φύση δεν καλύπτει την πάλη για επιβίωση και επικράτηση με ιδεολογήματα όπως ο πολιτισμός. Έτσι, δεν είναι τυχαίο ότι το διήγημα αυτό παραμένει ανοικτό στο τέλος χάρη σ'αυτήν την διαφορά ανάμεσα στη φύση και τον πολιτισμό [235].

Σ'αυτό το πνευματικό περιβάλλον ζει και δημιουργεί ο Βιζυηνός επηρεαζόμενος από αυτό αλλά και επηρεάζοντάς το, όπως προκύπτει από το σύντομο βιογραφικό του.

[Συνεχίζεται]

[229] Π. Μουλλάς, «Η λογοτεχνία από το 1880 ως τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμον», όπ. παρ., σ.414.

[230] Π. Μουλλάς, «Η λογοτεχνία από το 1880 ως τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμον», όπ. παρ., σ.415.

[231] Π. Μουλλάς, «Η λογοτεχνία από το 1880 ως τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμον», όπ. παρ., σ.415.

[232] «Βουντ Βίλ(χ)ελμ» στην εγκυκλοπαίδεια *ΤΟ ΒΗΜΑ Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα*, τόμος 15^{ος}, όπ. παρ., σ.213.

[233] Λ. Πολίτης, «Η γενιά του 1880. Παρνασσισμός», όπ. παρ., σσ.186-191, εδώ σσ.189-190.

[234] Τ. Πολίτη, «Η παγίδα της Μίμησης στο Ζητιάνο του Α. Καρκαβίτσα» στο *Περί αμαρτίας, πάθους, βλέμματος και άλλων τινών Δοκίμια* (Αθήνα: Εκδόσεις Άγρα, 2006)σ.127-139, εδώ σσ.128-129.

[235] Α. Καρκαβίτσας, *Ο Ζητιάνος, Τα λόγια της πλώρης* (Αθήνα: Εκδοτικός Οργανισμός Πάπυρος, 1997)σ.134: «Ὁ Τζιριτόκωστας, ἥσυχος τώρα, ἐπροχώρησε βαθύτερα. (...) Ἡ κοιλάδα πρόθυμη ἐδέχθηκε τὸν ζητιάνο στοὺς ὑγροὺς καὶ μαλθακοὺς κρυψῶνες της, ὅπως δέχεται τόσα κακοῦργα ἔρπετὰ καὶ παράσιτα.(...) ἡ Φύσις, θεότης ἀδιάφορη, ἀνεπηρέαστη, ἴση δείχνοντας ἀγάπη καὶ στοῦ Κἄη τοὺς καρποὺς καὶ στὰ πρωτοτόκια τοῦ Ἄβελ».